

УДК 327.8 : 323.1 (477 + 470)

DOI: <https://doi.org/10.23939/dg2023.01.024>

Пасічник Василь Миколайович

*доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державної політики та врядування
Інституту державного управління
Національного університету "Львівська політехніка"
ORCID 0000-0002-2447-2374,
e-mail: vasyi.m.pasichnik@lpnu.ua*

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Розкрито зміст, складові та функції національної ідентичності. Проаналізовано стан та проблеми формування української національної ідентичності. Обґрунтовано теоретичні основи державного управління у сфері формування національної ідентичності.

Ключові слова: національна ідентичність; українська національна ідентичність; нація; етнос.

Постановка проблеми. Перебуваючи протягом багатьох сторіч у складі іноземних імперій і зазнаючи національного гноблення з їх боку, український етнос почав втрачати свою історичну пам'ять, мову, культуру, традиції тощо. На пограниччі України історично склались спільності з дещо змішаним етнічним складом, а на українському населенні цих регіонів позначився тривалий культурний і політичний вплив сусідніх країн. Тому на момент проголошення незалежності для України була характерна розмита національна ідентичність, де переважали саме регіональні ідентичності. На сьогодні Україна переживає глибоку системну кризу, вихід з якої можливий лише шляхом консолідації її народу на основі ефективного державного управління у сфері формування української національної ідентичності. На сьогодні існує необхідність визначити теоретичні основи державного управління у сфері формування національної ідентичності з метою консолідації українського суспільства, яке на сьогодні поділене за регіональною, етнічною, конфесійною та соціальною ознаками.

Аналіз останніх досліджень. Серед зарубіжної наукової літератури з окресленої проблематики заслуговують особливої уваги праці таких учених, як: Х. Арендт, П. Бергер, Е. Бубуер, Е. Гіденсом, Е. Сміт, Х. Ортега-і-Гассет, Е. Хобсбаум, Ф. Фукіяма, Р. Шпорлюк та інші. Доцільно відзначити узагальнюючі дослідження із зазначеної проблематики таких українських дослідників, як: В. Майборода, Ю. Римаренко,

М. Розумний, М. Степико, О. Забужко, М. Рябчук, Г. Касьянов, М. Козловець, О. Козубенко, Н. Ковтун, Г. Никитюк, О. Рудакевич, М. Маринович, В. Кремень, В. Ткаченко та інші. Важливим чинником дослідження формування національної ідентичності в незалежній Україні є також соціологічні дослідження, які проводилися в незалежній Україні (Центру Разумкова, Фонду “Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучера” тощо).

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми.

На сьогодні існують два методологічні підходи до державного управління у сфері формування національної ідентичності: формування політичної нації на засадах громадянства та забезпечення національної єдності за збереження різноманітності різних етнічних груп; “плавильного котла”, де всі етнічні групи вливаються й асимілюються українським етносом. Після проголошення незалежності в Україні у вітчизняній науці домінував ліберальний підхід щодо формування політичної нації на засадах громадянства, основою яких було забезпечення прав людини. Однак ігнорувались колективні права українців як титульної нації та кримськотатарського народу як корінного народу в Україні. Це призвело до поглиблення розколів в українському суспільстві, що актуалізує нині пріоритетність розробки теоретичних основ державного управління, формування української національної ідентичності, щоб забезпечити національну єдність України.

Мета дослідження – визначити теоретичні основи державного управління у сфері формування української національної ідентичності, з’ясувавши стан, проблеми та перспективи формування національної ідентичності в сучасному українському соціумі.

Виклад основного матеріалу. Україна після проголошення незалежності не стала повною мірою національною державою. Ліберальний теоретико-методологічний підхід щодо формування національної ідентичності передбачає формування “політичної нації”, де основним суб’єктом політики та публічного управління була людина; а нація розглядалася як така собі “уявна спільнота”. Відповідно, основним предметом державної політики був захист прав і свобод людини. Однак такий методологічний підхід зігнував колективні права українців як титульної нації, на підставі чого власне і повстала Українська держава. З цього приводу Г. Касьянов зазначає, що в пострадянський період правляча еліта в Україні “не мала власної, нею ж виробленою ідеології державного будівництва, вона запозичила й адаптувала до свого рівня готові ідеологічні форми, які використовувалися для її легітимізації, однак не задля масштабної трансляції у суспільстві з метою перетворення населення на націю” [7, с. 402]. Це призвело до таких негативних

наслідків: поглиблення духовної кризи українського суспільства, ігнорування українських національних інтересів та національних цінностей, втрати ціннісних та нормативних орієнтирів, утвердження олігархічного капіталізму та олігархічного політичного режиму, цинізму влади і суспільства, взаємного відчуження та фрагментації суспільних груп, соціальної поляризації еліт та більшості громадян, тотальної недовіри до влади і державних інститутів. Цим врешті-решт скористалася росія, яка розв'язала проти України війну, щоб нейтралізувати її як незалежну державу.

На сьогодні Україна потребує розробки теоретичних основ державного управління у сфері формування української національної ідентичності для того, щоб успішно завершити процес формування української нації, надати українського характеру власній державі, сформувати в ній повноцінне українське національно-культурне середовище як необхідну передумову для здійснення низки невідкладних суспільних реформ в умовах обмеження ресурсів на їх проведення, а також модернізації й гармонізації соціальної структури українського суспільства. Насамперед для того, щоб отримати перемогу у війні над російською федерацією, яка намагається просувати на територію України свою доктрину “русского мира”, орієнтуючись на російськомовне населення.

Термін “ідентичність” означає здатність індивіда усвідомлювати свою особистість, виокремлювати себе від інших людей або ототожнювати себе з ними, усвідомлювати свою належність до певної групи, людської спільноти. Тому слушним є визначення британським соціологом Е. Гіденсом змісту поняття “ідентичність”, яке полягає в “особливих рисах характеру особи або групи”, зазначаючи, що “ідентичність як особи, так і групи, значною мірою диктуються соціальними знаками”, одним із найважливіших із яких є їхнє власне ім'я [1, с. 663]. А в Енциклопедії державного управління ідентичність розглядається як “усвідомлене уявлення про себе (хто я як індивід) і власну належність до соціальних груп (хто я як член групи)” [4, с. 238]. Отож, ідентичності поділяються на індивідуальні та колективні, і між ними може бути тісний взаємозв'язок. Відповідно, ідентифікація – це ототожнення, співвіднесення окремої людини або певної соціальної групи з тією чи іншою спільнотою: національною, етнічною, соціальною, політичною, культурною, расовою, релігійною, територіальною, географічною, історичною, демографічною, професійною, статусно-ролевою, родовою та ін.

Національна ідентичність є базовою колективною ідентичністю, до якої належать і інші колективні ідентичності, і слугує основою для формування нації, яку Е. Сміт розглядає як: “сукупність людей, що має власну назву, свою історичну територію, спільні міфи та історичну

пам'ять, спільну масову, громадську культуру, спільну економіку і єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів" [15, с. 5]. Він відділяє такі найголовніші риси національної ідентичності:

- 1) історична територія, або рідний край;
- 2) спільні міфи та історична пам'ять;
- 3) спільна масова, громадська культура;
- 4) єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів;
- 5) спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території [15, с. 24].

Національна ідентичність за самою своєю суттю є багатовимірною і може поєднуватись з іншими різновидами колективних ідентичностей – територіальною, класовою, релігійною, етнічною, політичною. Вона містить уявлення про минуле, сучасне та майбутнє своєї національної спільноти, а також такі компоненти: почуття спільного минулого та спільної історичної долі; наявність національно-культурного консенсусу населення певної держави (нації) з фундаментальних питань політичного, культурного, економічного і соціального життя, поточного розвитку держави, її внутрішньої та зовнішньої політики; наявність почуття близького майбутнього та перспективу її розвитку [11, с. 98]. Тому завдяки чітко сформованій національній ідентичності відбувається поєднання родово розмежованого, географічно поділеного, класово та етнічно фрагментованого суспільства, щоб мати спроможність надихати колективну свідомість і спонукати до колективних дій [15, с. 14].

Національна ідентичність є повнішою колективною ідентичністю, яка охоплює усе населення певної території і може поєднувати різні регіони країни, що відрізняються між собою за своїм історичним, економічним, політичним, культурним та соціально-політичним рівнями розвитку. Ця ідентичність також має іншу природу, ніж класова ідентичність, що виростає зі сфери виробництва та обміну, і базується на класових або економічних інтересах. Вона дає змогу консолідувати соціально розшароване суспільство, поєднуючи вужчі класові ідентичності, які можуть вносити розкол суспільства, оскільки вона ґрунтується на зовсім інших критеріях поділу на категорії.

Національна ідентичність має багато чого спільного із релігійною ідентичністю, часто ґрунтується та таких її елементах: цінностях, символах, міфах і традиціях, що часто кодифіковані в певних обрядах та ритуалах, що зорієнтовані на позаемпіричну реальність [15, с. 16]. Однак самі релігії також не завжди можуть об'єднати усе суспільство через слабкість своїх спеціалізованих організацій, які зорієнтовані переважно на культурно-релігійну сферу діяльності, прагнучи об'єднати в одній громаді лише тих вірних, що визнають її символічний код, певну

систему цінностей, традицій віри та ритуалу. Суспільство може бути фрагментованим за релігійно-конфесійним поділом, де різні релігійні конфесії відрізняються одна від одної своїм віровченням, культом, організаційною побудовою та орієнтацією на ті чи інші світові релігійні центри. Переслідуючи свої специфічні корпоративні інтереси, релігійні конфесії часом можуть вносити розкол у суспільство за релігійно-конфесійною ознакою. За таких умов саме національна ідентичність може утримувати в єдності конфесійно-розшароване суспільство, долати негативні наслідки церковних розколів, релігійних воєн, які відбувалися в минулому.

Національна ідентичність генетично і змістовно тісно пов'язана із етнічною ідентичністю, хоча ці феномени не можна повністю ототожнювати. Етносом вважають “сталий колектив людей, який складається в результаті природного розвитку на основі специфічних стереотипів свідомості і поведінки” [11, с. 69]. Етнос є продуктом історичного розвитку, культурною спільною, що надає великої ваги міфів про спільне походження та історичній пам'яті і може вирізнятися такими культурними особливостями: спільною мовою, релігією, духовними та матеріальними цінностями, звичаями, інституціями тощо [15, с. 30]. Отож, етнічні спільноти виникають історично, тому спільна історична пам'ять слугує необхідною основою для усвідомлення єдності, спільної долі та подальшого існування етносу.

У процесі історичного розвитку формується етнос як певна колективна індивідуальність, із своєю ментальністю, характером, спільними архетипами та колективним підсвідомим. Виникає своєрідне етнічне поле, тобто “простір, де поширюється певний ритм коливань, пов'язаний з феноменом компліментарності. Близькість цих ритмів у групи людей породжує почуття взаємної близькості й протиставлення себе усім іншим” [11, с. 47]. Тому в межах такої спільноти природно виникає належна комунікація, позитивна компліментарність, відчуття підсвідомої приязні членів свого етнічного колективу, що визначає розподіл на “свій” і “чужий”. На рівні відносин між етносами як соціальними системами чіткіше простежується закономірність їх взаємодії за принципом розподілу на “своїх” і “чужих”, хоча на індивідуальному рівні взаємодії між окремими представниками різних етносів можливі будь-які випадки і відхилення від такої закономірності [5]. Тому родове розмежоване, географічно поділене, класово та релігійно фрагментоване суспільство можна втримати разом, ґрунтуючись передусім на спільній етнічній основі.

Нації, які виникають на основі певного етносу, створюють найбільш життєздатні держави, а всі імперії рано чи пізно розпадаються. Річ у тім,

що етнос формує потужне етнічне енергетичне поле, джерелом якого є пасіонарії-індуктори (особи енергонадлишкового типу), які впливають на осіб однакової з ними етнічної приналежності, спонукаючи оточуючих діяти цілеспрямовано та координовано з метою реалізації спільних інтересів [11, с. 47]. У той час як імперії та держави-химери в енергетичному плані виступають паразитичними утвореннями, де панівні позиції займають субпасіонарії (особи енергодефіцитного типу), які свої інтереси ставлять вище інтересів спільноти, що рано чи пізно призводить до надлому, деструкції і розпаду імперій та відповідних держав [2].

Однак в силу різних історичних обставин в межах однієї держави часто опиняються й спільно проживають різні етнічні групи, між якими можуть виникати міжетнічні конфлікти. І якщо не знайти способу їх вирішення та попередження, це загрожує розколами в суспільстві на рівні міжетнічної взаємодії. Цьому можна запобігти шляхом формування спільної національної ідентичності, яка пропонує ширшу базу для консолідації представників різних етносів, що дає змогу узгодити існуючі протиріччя і зберегти єдність суспільства і держави.

У боротьбі за владу та реалізацію своїх особистих та групових інтересів у суспільстві відбуваються поділи й розшаровування між різними суб'єктами політики (політичними партіями, владою і опозицією, центральними і регіональними елітами, різноманітними політичними групами впливу тощо). Будучи прихильниками протилежних за своїм змістом ідеологій (лібералізму, консерватизму, націоналізму, соціалізму, комунізму тощо), у своїй боротьбі за владу ці групи можуть вдаватися до дій, які загрожують єдності суспільства та держави. Цьому можна запобігти шляхом формування національної ідентичності, яка у цьому випадку може слугувати основою для формування національних інтересів шляхом досягнення балансу інтересів особи, суспільства і держави. З огляду на це, саме національна ідентичність передбачає усвідомлення та відчуття єдиної політичної спільноти в рамках однієї держави. Така політична спільнота формує спільні інституції і єдиний кодекс прав та обов'язків для всіх членів спільноти, а також визначає свій соціальний простір – добре демарковану територію, з якою члени спільноти ототожнюють себе і до якої відчують свою належність. Так виникає нація як спільнота людей, що коряться тим самим законам та інституціям у межах певної території [15, с. 16].

У сучасній науці нації поділяються на нації як етнічні спільноти і на нації як сукупності громадян однієї держави, що проживають на певній території. Відтак національна ідентичність формує модель нації як етнічної спільноти чи територіальної спільноти на засадах громадянства.

В українській політичній думці етнічну концепцію нації обґрунтував Д. Донцов, а територіальну концепцію нації на засадах громадянства сформував В. Липинський [3; 10].

Після проголошення незалежності України в теорії та практиці державного управління першочерговим пріоритетом стало будівництво незалежної держави на основі концепції територіальної (політичної) нації на засадах громадянства. Формування політичної нації передбачалося на ліберальних засадах, акцент робився на пріоритеті забезпечення права та свобод людини й громадянина, а також прав національних меншин. Згідно з таким підходом, кожен, хто прийняв громадянство України, яке надавалося усім бажаючим і без жодних умов, автоматично ставав українцем. Передбачалося, що це стане гарантом розвитку українського етносу та національних меншин, щоб забезпечити їх політичну лояльність до Української держави.

Однак події 2014 р. засвідчили недоліки концепції “політичної нації”. Російська національна меншина в Криму та на Донбасі значною мірою підтримала анексію Росії проти України. Представники інших національних меншин також орієнтуються переважно на свої історичні батьківщини, яких ті можуть використовувати для просування своїх національних інтересів в Україні. Згідно з концепцією “політичної нації”, за формальними ознаками українцями можна ідентифікувати навіть тих громадян України, які вороже ставляться до неї як окремої нації та держави. Водночас концепція “політичної нації” позбавляє права вважати себе українцем мільйонів етнічних українців, тих патріотів-співвітчизників, які перебувають поза межами Української держави, однак зберігають свою українську національну самосвідомість. Концепція “політичної нації” ігнорує колективні права українців як титульної нації, які об’єктивно найбільше зацікавлені в існуванні Української держави. Побудована незалежна держава була позбавлена українського змісту. В рамках такої держави і надалі продовжувалися процеси денационалізації та русифікації українського етносу під впливом російської інформаційної експансії, а також негативного впливу західної глобалізації та вестернізації.

Прихильники концепції “політичної нації” не врахували також той факт, що історично українська нація формувалася саме як етнічна нація, що загалом характерно також для усіх народів Східної Європи та країн Азії. В етнічній концепції нація розглядається як певна “надродина”, що базується на спільному родоводі та генеалогії, де її члени – це такі собі брати й сестри або принаймні родичі, що відрізняються від решти людства своєю кровною спорідненістю. Водночас концепція “політичної

нації” як територіальної громади на засадах спільного громадянства була характерною для народів Заходу. Генеалогія і міфологія про спільне походження, рідна мова, звичаї і традиції – ось елементи етнічної концепції нації, яка відображає зовсім інший від Заходу шлях формування націй, пройдений багатьма спільнотами в Східній Європі і Азії; те місце, яке має закон у західній громадянській моделі, в етнічній моделі посідає народна культура, здебільшого мова та звичаї [15, с. 22, 23]. Тому у цих народів саме філологи, фольклористи та історики відігравали визначальну роль у формуванні національної ідентичності.

Невдачі в будівництві нації і держави у пострадянський період полягають у тому, що національну ідентичність, як слушно зазначав Е. Сміт, не можна легко або швидко прищепити населенню з допомогою штучних засобів, абсолютизуючи роль держави як чинника консолідації суспільства [15, с. 24]. Помилковим є повне ототожнення понять “нація” та “держава”. Концепція держави пов’язана передусім з державними інституціями, тобто відмінними й незалежними від решти суспільних інституцій, яким належить монополія на примус і стягування податків у межах певної території. Натомість нація означає передусім культурні й політичні зв’язки, що об’єднують у єдину політичну спільноту всіх, хто має спільну історичну культуру та батьківщину.

Досвід державного будівництва засвідчує, що українці ідентифікують себе передусім за мовними, культурними та історично-генетичними ознаками (Україна тут не виняток: за результатами дослідження національної ідентифікація в 14 різних країнах – США, Канада, Франція, Німеччина, Велика Британія, Греція, Угорщина, Італія, Нідерланди, Польща, Іспанія, Швеція, Австралія, Японія, яке проводив дослідницький центру П’ю (Pew Research Center), було встановлено, що в кожній дослідженій країні національну ідентичність насамперед визначає мова [8]). Український народ опинився фактично відчуженим від власності і влади у державі, яка б мала належати йому. Тому етнічні українці зазвичай до своєї держави ставляться як до чужої для себе політичної інституції, демонструють низький рівень довіри до своєї державної бюрократії та практично до усіх органів державної влади, часто порушують встановлені державою закони і, якщо є така можливість, намагаються уникати оподаткування.

Отже, методологічний підхід до формування національної ідентичності в Україні лише як політичної нації, на нашу думку, є помилковим. В. Кремінь та В. Ткаченко слушно зазначають про некоректність постановки питання: “або нація політична, або етнічна”, оскільки “громадянська нація” та “етнічна нація” є лише “ідеальними типами”, які у

чистому вигляді майже не трапляються в житті [9, с. 15]. Національна свідомість не є одновимірною, вона включає ці два аспекти, де в різних народів один аспект може переважати над іншим. Отож, ці підходи потрібно належним чином поєднати, поклавши в основу національної ідентичності певну систему духовних цінностей та ідеалів. Тому під час формування національної ідентичності необхідно робити наголос саме на духовних аспектах, що розуміється як “зв’язок особистості зі спільнотою”, “ототожнення людиною себе з певною суспільною групою”, “укорінена в духовному світі особистості система цінностей, ідеалів, норм, вимог відповідної спільності” [6]. На духовних аспектах наголошує також Е. Сміт: “Концепт національної ідентичності можна визначити як підтримування та постійна репродукція патернів цінностей, символів, пам’яті, міфів та традицій, які є складниками спадщини націй, та водночас ідентифікацію особистостей з цією особливою спадщиною і цими цінностями, символами, пам’яттю, міфами та традиціями” [15, с. 30]. Під таким кутом зору національну ідентичність можна розглядати як “систему духовних якостей, яка проявляється як усталене ядро”, яка слугує основою для консолідації населення в інтегровану національну спільноту, а також завдяки їй “формується внутрішня система ставлення особистості до світу і до самої себе, система самоконтролю і самоорієнтації” [6]. Отож, основою національної ідентичності є певна система духовних цінностей та ідеалів, які можна сформувати на основі духовного виміру української національної ідеї, що було нами обґрунтовано у відповідних наукових роботах [12–14].

Такий підхід дасть змогу поєднати позитивні елементи концепцій “етнічної нації” та “політичної нації”. Адже ж існує певне взаємоперетинання обох концепцій з огляду на спільний для них зв’язок з історичною територією і їхнє опертя на суверенітет народу, який є нацією, тобто окремим й основним суб’єктом політики в демократичній державі. Одночасно Українська держава має себе легітимувати у національній і народній формі, коли етнічною основою держави є саме український етнос. Необхідно для цього сформувати українську національну ідею таким чином, щоб вона була привабливою для представників різних етнічних, релігійних та соціальних груп і стала чинником об’єднання пасіонарної частини суспільства.

Висновки. Для України характерна розмитість та амбівалентність національної ідентичності, що свідчить про незавершеність процесів формування української нації. Тому на сьогодні Україна потребує розробки теоретичних основ державного управління у сфері формування української національної ідентичності для того, щоб успішно завершити

процес формування української нації, надати українського характеру власній державі. Національна ідентичність є базовою колективною ідентичністю, до якої належать інші колективні ідентичності (територіальна, регіональна, класова, релігійна, етнічна, політична, геополітична, цивілізаційна), і слугує основою для формування сучасної нації як пост-індустріальної спільноти.

Після проголошення незалежності України в теорії та практиці державного управління першочерговим пріоритетом стало будівництво незалежної держави на основі концепції територіальної (політичної) нації на засадах громадянства. Формування політичної нації передбачалося на ліберальних засадах, акцент робився на пріоритеті забезпечення прав та свобод людини й громадянина, а також прав національних меншин. Однак події 2014 р. засвідчили недоліки концепції “політичної нації”, оскільки російська національна меншина в Криму та на Донбасі, будучи громадянами України, значною мірою підтримала анексію росії проти України. Також концепція “політичної нації” ігнорує колективні права українців як титульної нації, які об’єктивно найбільше зацікавленні в існуванні Української держави.

Методологічний підхід щодо формування національної ідентичності в Україні повинен базуватися на поєднанні концепцій “громадянська нація” та “етнічна нація”. Формування української національної ідентичності на основі поєднання концепцій етнічної та політичної націй передбачатиме, таким чином, завершення формування української політичної спільноти як територіальної нації на засадах громадянства, яка ґрунтується на культурно-історичній спадщині української титульної нації, забезпечуючи національно-культурну автономію для своїх національних меншин. Під час формування національної ідентичності необхідно робити наголос саме на духовних аспектах. Основою національної ідентичності повинна бути певна система духовних цінностей та ідеалів, які можна сформулювати на основі духовного виміру української національної ідеї.

Список використаної літератури

1. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. пер. О. Іващенко. К. : Основи, 1999. 726 с.
2. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. М. : ДИ-ДИК, 1997. 640 с.
3. Донцов Д. І. Націоналізм. К. : ФОП Стебеляк, 2011. 256 с.
4. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князев, І. В. Розпутенко та ін., 2011. 748 с.
5. Етнічна компліментарність. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>. [29.03.2023].

6. Етнічний довідник: поняття та терміни. URL: <http://etno.uaweb.org/glossary/index.html>. [29.02.2023].
7. Касьянов Г. В. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії України. К. : Наш час, 2008. 432 с.
8. Козубенко О. Дослідження: головна ознака національної ідентичності – мова людини. URL: <https://language-policy.info/2017/02/mova-oznaka-natsionalnoji-identychnosti>. [29.03.2023].
9. Кремень В., Ткаченко В. Україна: ідентичність у добу глобалізації. К. : Тов-во “Знання” України, 2013. 415 с.
10. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. К. ; Філадельфія, 1995. 470 с.
11. Мала енциклопедія етнодержавознавства / редкол: Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. К. : Довіра; Генеза, 1996. 942 с.
12. Пасічник В. М. Національна ідея в контексті українсько-російських відносин : монографія. Львів : Сполом, 2007. 182 с.
13. Пасічник В. М. Формування державної політики національної безпеки України в контексті реалізації української національної ідеї : монографія. Львів : Сполом, 2014. 512 с.
14. Пасічник В. М. Формування державної політики національної безпеки України на засадах української національної ідеї : монографія. Львів, 2016. 429 с.
15. Сміт Е. Національна ідентичність. К. : Основи, 1994. 224 с.

Pasichnyk Vasyl Mykolaiovych

*Doctor of Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Public Policy and Governance
of the Institute of Administration, Public Administration
and Professional Development
of Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-2447-2374
e-mail: vasyi.m.pasichnik@lpnu.ua*

THEORETICAL FOUNDATIONS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF FORMATION OF NATIONAL IDENTITY

Statement of the problem. Ukraine is presently going through a severe structural crisis. Consolidating its populace on the foundation of efficient public administration in the area of Ukrainian national identity formation will enable its escape. To date, there is a need to determine the theoretical foundations of public administration in the field of the formation of national identity. Its goal is to unite Ukrainian society, which is now split along regional, racial, religious and social lines.

Analysis of recent research and publications. Among the foreign scientific literature on the outlined problems, the works of the following scientists, namely: Kh. Arendt, P. Berger, E. Bubuer, E. Giddens, E. Smith, H. Ortega-i-Gasset, E. Hobsbawm, F. Fukuyama, R. Shporliuk and others deserve special attention. It is advisable to note generalizing studies on this issue by the following Ukrainian researchers, namely: V. Maiboroda, Yu. Rymarenko, M. Rozumnyi, M. Stepyko, O. Zabuzhko, M. Riabchuk, G. Kasianov, M. Kozlovets, O. Kozubenko, N. Kovtun, H. Nykytiuk, O. Rudakevych, M. Marynovych, V. Kremin, V. Tkachenko and others.

Highlighting previously unsolved parts of a common problem. Development of the theoretical foundations of public administration for the construction of Ukrainian national identity entails combining various national identity-formation strategies based on political and ethnic nationalism.

The purpose of the study is to determine the theoretical foundations of public administration in the field of the formation of Ukrainian national identity.

Statement of the basic material. National identity is a basic collective identity, which includes other collective identities and serves as the basis for the formation of a nation. E. Smith considers the following main features of national identity: 1) historical territory, or native land; 2) common myths and historical memory; 3) common mass and public culture; 4) common legal rights and obligations for all members; 5) common economy with the ability to move within the national territory.

National identity is a collective identity that encompasses the entire population of a given territory and connects different regions of the country. National identity also unites representatives of different religions and ethnic groups, where a common historical memory serves as a necessary basis for understanding national unity and the prospects for the development of the nation. National identity also implies awareness of a single political community within one state. Thus, a nation arises as a community of people who obey common laws and institutions within a given territory.

After independence, Ukraine was dominated by a liberal theoretical approach. It provided for the formation of a “political nation”, where the main subject of politics and public administration was a person. The main subject of state policy was the protection of human rights and freedoms. However, this theoretical approach ignored the collective rights of Ukrainians as a titular nation. The Ukrainian people were alienated from property and power in the state. Therefore, ethnic Ukrainians usually treat their state as a foreign political institution and demonstrate a low level of trust in it.

The Russian aggression of 2014–2023 showed the shortcomings of the concept of a “political nation”. The Russian national minority in Crimea and Donbas largely supported Russia’s annexation of Ukraine. And representatives of other national minorities also focus mainly on their historical homelands.

National identity implies the formation of a nation as an ethnic community or territorial community based on citizenship. The concept of the state is associated primarily with state institutions, which have a monopoly on the enforcement and collection of taxes within the territory. Instead, the nation means, first of all, cultural and political ties that unite in a single political community all those who have a common historical culture and homeland. Therefore, it is necessary to combine theoretical approaches to the formation of a political nation and an ethnic nation, basing national identity on a certain system of spiritual values and ideals. The Ukrainian national notion may serve as the primary theoretical foundation for the development of national identity.

Conclusion and directions for future research. Ukraine is characterized by the vagueness and ambivalence of national identity, which indicates the incompleteness of the processes of formation of the Ukrainian nation. Therefore, today Ukraine needs to develop the theoretical foundations of public administration in the field of forming Ukrainian national identity to complete the process of forming the Ukrainian nation, to give the Ukrainian character to its state successfully. National identity is a basic collective identity, which includes other collective identities (territorial, regional, class, religious, ethnic, political, geopolitical, and civilizational), and serves as the basis for the formation of a modern nation as a post-industrial community.

Combining the ideas of “civil nation” and “ethnic nation” should serve as the theoretical foundation for how national identity is formed in Ukraine. The completion of the formation of the Ukrainian political community as a territorial nation based on citizenship, which relies on the cultural and historical heritage of the Ukrainian titular nation, will be made possible by the development of Ukrainian national identity based on a combination of ethnic and political nation concepts while preserving the national and cultural autonomy of its national minorities. The spiritual components must be emphasized when creating a national identity. A particular set of spiritual values and ideals that can be established based on the spiritual component of the Ukrainian national notion is said to be the foundation of national identity.

Key words: national identity; Ukrainian national identity; nation; ethnos.

References

1. Gidens, E. Sociologiya. (1999) / per. z angl. V. Shovkun, A. Olijnyk; nauk. red. per. O. Ivashhenko. K.: Osnovy. 726 s.
2. Gumy'lev, L. N. (1997). Etnogenez i biosfera Zemly. M.: DY' DY'. K. 640 s.
3. Donczov, D. I. (2011). Nacionalizm. K.: FOP Stebelyak. 256 s.
4. Ency'klopediya derzhavnogo upravlinnya : u 8 t. / nauk.-red. kol. : Yu. V. Kovbasyuk (golova) ta in. K. : NADU, 2011. T. 1 : Teoriya derzhavnogo upravlinnya / nauk.-red. kol. : V. M. Knyazyev, I. V. Rozputenko ta in., 2011. 748 s.
5. Etnichna komplimentarnist'. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>. [29.03.2023].
6. Etnichnyj dovidnyk: ponyattya ta terminy. URL: <http://etno.uaweb.org/glossary/index.html>. [29.02.2023].
7. Kas'yanov, G. V. (2008). Ukrayina 1991–2007: narysy novitn'oyi istoriyi Ukrayiny. K.: Nash chas. 432 s.
8. Kozubenko, O. Doslidzhennya: golovna oznaka nacional'noyi identychnosti – mova lyudyny. URL: <https://language-policy.info/2017/02/mova-oznaka-natsionalnoji-identychnosti>. [29.03.2023].
9. Kremin', V., Tkachenko, V. (2013). Ukrayina: identychnist' u dobu globalizaciyi. K.: Tov-vo “Znannya” Ukrayiny. 415 s.
10. Lypyns'kyj, V. (1995). Lysty do brativ-khliborobiv. Kyiv; Filadel'fiya. 470 s.
11. Mala encyklopediya etnoderzhavnavstva. (1996) / redkol: Yu. I. Rymarenko (vidp. red.) ta in. K.: Dovira; Geneza. 942 s.
12. Pasichnyk, V. M. (2007). Nacional'na ideya v konteksti ukrajins'ko-rosijskyyx vidnosyn : monografiya. Lviv: Spolom. 182 s.
13. Pasichnyk, V. M. (2014). Formuvannya derzhavnoyi polityky nacional'noyi bezpeky Ukrayiny v konteksti realizaciyi ukrajins'koyi nacional'noyi ideyi : monografiya. Lviv : Spolom. 512 s.
14. Pasichnyk, V. M. (2016). Formuvannya derzhavnoyi polityky nacional'noyi bezpeky Ukrayiny na zasadax ukrajins'koyi nacional'noyi ideyi : monografiya. Lviv. 429 s.
15. Smit, E. (1994). Nacional'na identychnist'. K.: Osnovy. 224 s.